

Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

Bosco, Jean a

Antverpiae, 1686

Concl. VI. Deus potest se solo efficere aliquem actum erroris in intellectu creato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)

Ne facile in
restrictione
rejectione
in Scriptura
apparet dis-
sonum ve-
ritati.
S. Aug.

Potius reji-
ce in men-
dum, aut
interpretē,
aut malum
tuum intel-
lectum.

Deus se po-
tens ambigere
obscurē in
Scriptura
loquitur.

Idem homi-
ni licet ex
iusta causa.

S. Aug.

repugnare veritati, cogitemus, vel codicem
esse corruptum, vel nos non intelligere, juxta
illud D. Aug. Epist. 19. ad Hieron. Ego fateor
Charitati tuae, solis eis Scripturarum libris, qui
jam Canonici appellantur, didici hunc timorem bo-
noremque deferre, ut nullum eorum Auctorem scri-
bendo aliquid errasse, firmissimē credam. Ac si ali-
quid in eis essendero literis, quod videatur contra-
rium veritati, nihil aliud, quam vel mendosum esse
codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod
dictum est, vel me minimē intellexisse, non ambi-
gam. Alios autem ita lego, ut quantalibet Sanctita-
te, doctrināque praevalleant, non ideo verum putem,
quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per alios
Auctores Canonicos, vel probabili ratione, quod à ve-
ro non abhorreat, persuadere poterunt. Nec te mi
Frater, sentire aliquid aliter existimo, prorsus,
inquam, non te arbitror, sic legi tuos libros velle,
tanquam Prophetarum, vel Apostolorum, de quo-
rum scriptis, quod omni errore careant, dubitare ne-
sarium est. Et pluribus interjectis, inquit: Quam-
quam tantummodo Scripturis Canonicis hanc
ingenuam debeam servitutem, quā eas solas ita se-
quar, ut conscriptores earum nihil in eis omnino er-
rasse, nihil fallaciter posuisse, non dubitem. Tamen
si multa obicere possint, & quae diversimodē
possint intelligi, ut plūs quam meri-
dianum est, ut proinde non possit negari,
Deum sapienter ambigere, & obscure fuisse lo-
cutionem propter rationes, sup. allegatas. Quod
si Deus ita possit loqui, qui nequidem phy-
sice potest mentiri, constat profecto, talem
locutionem non esse verum mendacium; &
ideo etiam posse convenire homini, existi-
tente rationabili causā, secus restrictio purē men-
talis, de qua egimus Conclus. praecedenti, ut-
pote merum mendacium, & ideo intrinsecē
mala, sicut furtum, fornicatio, & similia; quae
sicut nullo calu licent, etiam ad quaecumque
mala evitanda, aut bona procuranda; sic ne-
que talis restrictio. Apposuit D. August. lib.
S. Aug. contra mendac. cap. 7. Ea, quae constat esse
peccata, nullo bona causa obtentu, nullo quasi bo-
no fine, nulla velut bonā intentione faciendū sunt.
Dicente Apostolo Roman. 3. v. 7. & 8. Si
enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in
gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam pec-
cator judicor? & non (sicut blasphemamur, &
sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut
veniant bona: quorum damnatio iusta est. Ceterū
si à me quaeritur, an sicut Deus non
possit se solo infundere actum, vel ha-
bitum erroris in intellectu creato; Respon-
deorū:

CONCLUSIO VI.

Deus potest se solo efficere ali-
quem actum erroris in intel-
lectu creato.

ADverte, duplicem dari posse in homine
assensum erroneum; unum, quo judica-
ret, aliquid falsum esse verum, ex eo quod
putaret, Deum ita sentire; ut si quis iudicaret,
Deum sentire, Antichristum non esse ventu-
rum, & propterea etiam iudicaret, ipsum de
facto non esse futurum: alterum, quo iudi-
casset quis, aliquid falsum esse verum; &
hominem non esse risibilem, sine ullo ordine
ad cognitionem Dei de illa re. De primo actu
non loquitur nostra Conclusio, nam sic, ut vide-
tur, Deus posset mentiri; cum mentiri non sit
aliud, ut patet ex haecenus dictis, non ef-
ficere, ut quis putet, me habere aliquem con-
ceptum, quem à parte rei non habeo: Deus
autem, ut jam non semel diximus, nequidem
physice potest mentiri.

Loquimur ergo de secundo actu, quem di-
vine potentiae nolumus subtrahere; quia nul-
lam videmus in eo repugnantiam, sive ob im-
perfectiorem moralem, cum non sit necessarium
peccaminosus; sive ob imperfectiorem phy-
sicam; quia Deus multa physice imperfecta
potest se solo producere, ut hominem caecum,
claudum &c. potest causare qualitates malas in
homine, disponentes eum ad mortem; potest
alicui pedem, vel brachium amputare, tametsi
haec omnia sint contra intentionem naturae;
cur ergo non poterit in intellectu causare er-
rorem, seu efficere se solo, ut intellectus unum
pro alio intelligat? Herculē talis error posset
conducere ad acquisitionem vitae aeternae, ex-
empli gratia; aliquis erronee putat, hodie esse
diem festum. & hoc ipsum persuadet alteri, ut
audiat Missam, ad quem actum persuadendi
Deus specialiter movet, cum sit meritorius.
Quod idem est, quando falsò puto, aliquem
esse pauperem, & hoc ipsum persuadeo ami-
co, ut illi subveniat; qui actus videntur pro-
cedere ex imperio charitatis, vel aliarum vir-
tutum. Et ego ex illo errore do eleemosynam
pauperi, quam alias non darem, putas, il-
lam carere suo merito, eò quod verè non sit
pauper, cui do, vel etiam audio Missam, quia
falsò mihi persuadeo, hodie esse diem festum,
censens, illam auditionem non esse meritoriam
vitae aeternae? Cur ergo Deus nequeat infun-
dere istum errorem, qui movet ad ista bona o-
pera? Et cur ille homo non debeat particula-
res gratias agere Deo pro suo errore, sine quo
non habuisset illos actus meritorios? Ac pro-
inde videtur, quod tali casu ista cognitio pro-
cedat ex gratia particulari Dei, juxta illud A-
post. 2. Corinth. 3. v. 5. Non quod sufficiens si-
mus cogitare aliquid (conducens ad vitam aeternam)

nam ex nobis, quasi ex nobis. Nulla ergo imperfectio moralis in tali errore, sed potius perfectio.

Confirmantur jam dicta; quia cognitiones probabiles, quæ sunt innumeræ, satis proportionantur pro hoc statu hominibus, & licet non sint tam perfectæ, quam cognitiones scientificæ, & certæ; tamen sunt perfectiones, quam ignorantia, aut cognitiones improbabiles. ergo Deus potest eas per se directe communicare homini; & quis ambigat, aliquas ex illis esse falsas? Nam duæ contradictoriae possunt simul esse probabiles: ergo Deus potest esse causa per se actus falsi, & consequenter erroris. Præterea: potest Deus obiectare alicui substantiam ligni, vel lapidis cum talibus accidentibus, ut judicaret lignum istud, vel lapidem esse verum hominem, idque tam prudenter, ac si videret verè hominem; eadem enim motiva potest habere utrobique; ac per hoc istud iudicium falsum, ut alii volunt, non procedit ex majori ignorantia, quam iudicium verum: etenim accidentia illa, seu species necessaria, & naturaliter determinant intellectum nostrum, qui pro hoc statu dependet ab illis, ad tale iudicium de substantia; ergo, si Deus est vera causa iudicii veri, etiam erit vera causa iudicii erronei? Hinc Lugo sup. num. 33. ubi tenet nostram sententiam, sic ait: Errorem causat Deus verè & propriè, quando homo per causas secundas naturales, & necessarias decipitur; nam qui causat id, ex quo necessariò sequitur aliquis effectus, dicitur propriè causare errorem in homine. Si ergo hæc ratione possit Deus causare iudicium falsum, cur non poterit, etiam se solo, illud infundere? In neutro enim casu error est malum culpæ, sed pænæ tantum.

Dices cum Adversariis: hoc repugnat cum infinita veritate Dei, sicut cum infinita Sanctitate repugnat, Deum velle, aut causare peccatum hominis. Contra (inquit Comment. Scoti sup. num. 38.) Deus non est magis prima veritas, quam est prima vita, & non magis repugnat primæ veritati falsitas, seu error, quam primæ vitæ mors: unde non magis repugnat Deo errare propter summam ejus veritatem, quam mori propter summam ejus vitam; nec magis repugnat summæ ejus veritati, quod ipse se solo produceret errorem, quo formaliter erraret creatura, quam summæ vitæ ejus producere interfectionem, seu esse causam mortis, aut interfectionis, quæ creatura formaliter interficeretur, & moreretur: sed certum est, quod Deus posset esse causa per se erroris. Contra 2. summæ bonitati Dei non repugnat producere in homine aliquid, quod est ipsi malum physicè, ut v.g. tantum frigoris, quantum ipsum redderet ineptum ad suas functiones, & disponderet ad mortem, ut sup. adhuc diximus; ergo summæ veritati ejus non repugnat, quod Deus producat errorem aliquem physicum in intellectu hominis. Cōtra tertio; infinita veritas Dei consistit in hoc tantum formaliter, quod nulla veritas obiectiva Deū latere possit, & quod non

possit decipere aut fallere, significando se sentire aliquid aliter se habere, quam revera sentiat: unde nihil aliud ratione divinæ veritatis debet Deo repugnare, quam decipi, aut decipere hoc modo. Producere verò errorem non est decipi, aut se decipere, nec habet necessariam connexionem cum hoc; ergo non potest repugnare Deo ratione suæ infinitæ veritatis. Infinita autem bonitas divina consistit in hoc, quod non possit velle directe aut per se malum morale, & quod possit velle directe, ac per se omne bonum morale; unde ratione hujus Deus nequit nec ipse peccare, nec esse causa per se directa peccati alterius.

Confirmatur hoc: quia ideo repugnat Deo ob summam suā bonitatem concurrere per se directe ad peccatum, quia sic concurrere esset malum, & omne malum morale opponitur per se bonitati divinæ: ergo ut repugnaret ipsi à paritate rationis ob suam summam veritatem producere errorem in alio, deberet errare, si sic faceret; sed certum est, quod ipsemet non erraret hoc faciendo: ergo non repugnat ipsi producere errorem in alio ratione summæ veritatis; sicut repugnat ipsi ratione summæ bonitatis producere, aut causare per se peccatum. Confirmatur secundò; quia non solum per se peccare est peccatum & malum, sed etiam per se directe inducere ad peccatum; & consequenter, cui repugnat unum, repugnat & alterum; & consequenter ulterius, quia repugnat Deo peccare per se, repugnabit ipsi esse causam per se peccati alterius: sed producere errorem in altero, aut quomodocumque concurrere ad errorem alterius, non est errare; posset enim, qui optimè sciret naturā rei, concurrere, ut alius erraret circa illa re: ergo non necessariò ei, cui repugnat errare secundum se, repugnabit producere, aut causare errorem in altero; & consequenter, licet repugnet Deo ratione suæ veritatis errare, nō eo ipso repugnabit ipsi efficere, ut alius erraret. Hucusque Comment. satis diffusè.

Breviter sic Resp. Card. sup. n. 34. Non repugnat cum infinita vitā Dei, velle mortem hominis, nec cum infinita scientia Dei, velle ignorantiam hominis; ergo nec cum infinita veritate Dei, velle errorem hominis; nā sicut per mortem, vel ignorantiam nostram Deus non moritur, nec ignorat; ita nec per errorem nostrum Deus errat, aut mentitur; in quo apparet differentia erroris à peccato; nam si Deus vellet, vel causaret peccatum, Deus peccaret; omnes enim, qui amant iniquitatem, iniqui sunt, & abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt; qui autem causat errorem, non errat, nec mentitur. Si dixeris: ille actus esset dedecens naturam humanam: ergo Deus non potest illum velle. Resp. Emin. ille assensus esset dedecens objectivè, & materialiter, non formaliter indecentiā morali, cum non esset liber. Potest autem Deus velle in homine aliqua, quæ habeant indecentiā objectivam, & materiale; quando hęc, & nunc propter inadvertentiam, vel aliam causam non habent malitiam morale; ut constat in eo, qui

95.
Deus non
errat produ-
cendo
errorem in
alio.

96.
Sicut Deus
potest velle
ignorantiā
hominis, ita
et errorem.
Lugo.

Error talis
non esset
dedecens
moraliter.

T t ob

Imò nec
malum mo-
rale mate-
riale, sed
tantum
physicum.

97.
Produci po-
test error à
Deo ob va-
rias causas.

Nec per hoc
certitudinē
fidei divine
destrahitur.

Deus non
falleret er-
rorem in-
fundendo.

98.
Aut natu-
ram ad er-
rorem ne-
cessitando.

ob ignorantiam comedit in die jejunii, vel pol-
luitur &c. Sic ille. Sed quæro ego: homo po-
test velle in homine talem comestitionem, vel
pollutionem? Potest homo inducere hominem
ad transgressionem legis naturalis, excusatam
à peccato formali propter inadvertentiam,
vel aliam causam? Non credo, Lugonem id
admissurum. Quà ratione ergo Deus id pote-
rit? Sed esset Deus non possit, nec homo; ergo
etiam non potest causare se solo errorem: Ne-
gatur Consequentia, quia talis error non est
malum morale, vel saltem materiale, sicut est
pollutio procurata, aut comestio in die jejunii;
sed tantum malum physicum, sicut est mors,
ignorantia, & familia, quæ tamen Deus se solo
potest causare.

Rogat aliquis, quæ posset esse causa pro-
ductionis talis erroris? Resp. ut Deus ostende-
ret, suam omnipotentiam se extendere ad tales
effectus, de quo jam dubitant Adversarii nostri,
& non dubitarent amplius, si semel produxisset,
idque iis significaret. Deinde, ut sic aliquos
puniret. Denique, fiat pro ratione voluntas,
sicut stetit ad producendum mundum tunc,
cum produxit eum potius, quam ante. Sed
enim, dicit quispiam; fidei divinæ nequit sub-
esse falsum, quia à Deo infunditur, qui non
potest falli, aut fallere; atqui secundum nos
potest fallere, ergo &c. Resp. 1. rationem, quare
fidei nequeat subesse falsum, non esse, quia
infunditur à Deo; sed quia nititur auctoritate
divina revelante, seu dicente, hoc, aut illud esse
verum, vel falsum; jam autem concedimus,
quod Deus non possit infundere talem actum,
quo aliquis judicaret, Deum dicere quidpiam
falsum. Respondeo 2. ad Minorem; quando
dicitur, Deum non posse fallere, hunc dum-
taxat esse sensum, quod non possit fallere men-
tiendo, live revelando aliquid esse aliter, quam
ipse concipiat; cui non repugnat, quod Deus
possit infundere prædictum errorem. Neque
verum est, quod ajunt Adversarii, principia
prima probari debere per hoc, quod Deus non
possit fallere, vel falli; ipsa enim ex terminis
nota sunt (idecirco quippe vocantur prima)
imò notiora, quam hoc, quod Deus non possit
fallere.

Accedit: quodd, et si Deus faceret naturam
necessitatem ad assentiendum falsis principiis,
adhuc eam non falleret modo sibi inconve-
nienti, hoc est, dicendo aliquid esse aliter,
quàm res sit, & ipsemet existimet, eam esse,
ut patet, ex sup. dictis. Imò absolute non fal-
leret; sed potius objectum ipsi propositum,
aut proponens objectum, aut utrumque simul
falleret eam. Sicut enim Deus (auditis Com-
ment. Scoti sup. num. 36.) non est causa per se,
cui attribui debet moraliter combustio, aut
interfectio hominis, licet fecerit ipsius natu-
ram cum necessitate ad patiendam combus-
tionem, & interfectionem à talibus, vel tali-
bus causis, sic applicatis; sed potius ipsæ causæ,
aut applicantes eas sunt, quibus per se attri-
bui debet illa combustio, aut interfectio. Ita

in proposito, licet Deus faceret naturam cum
tali necessitate, ut deberet necessario assenti
principiis falsis apprehensis, non deberet ipsi
attribui ista deceptio, aut error; sed potius
ipsismet principiis, aut applicantibus illa. Con-
firmatur: quia de facto habet homo inclina-
tionem ad assentiendum propositionibus falsis,
sic ut in aliquibus circumstantiis non possit
non assentiri falso: nam sæpè assentiunt ali-
quibus propositionibus falsis, tamquam veris
sine ulla dubitatione, propter defectum suffi-
cientis reflexionis; & suppositis solis illis, que
tunc proponuntur nobis, non possumus non
assentiri, quia intellectus est causa naturalis,
atque ideo ex se determinata necessario ad
omnem suum effectum in illis circumstantiis,
in quibus illum producit; licet possumus po-
stea non assentiri, quando facimus reflexio-
nem sufficientem: ergo in tali casu vel Deus
fallit hominem, quem produxit cum tali in-
clinatione; vel certe non sufficit, ut dicatur
Deus fallere hominem, quod producat homi-
nem cum tali inclinatione. Huc ulque Com-
mentator.

Infero ego: ergo neque Deus diceretur fal-
lere hominem, tamen in eo produceret se
solo habitum erroneum; quidni ergo, sicut
potest producere actum erroneum, à fortiori
possit producere habitum? Dico: A fortiori, enim,
quia Deus producendo se solo actum erro-
neum falleret hominem, quàmvis non modo
sibi inconvenienti: at vero producendo habi-
tum erroneum, nequidem ullo modo falleret,
ut jam ostensum est de intellectu: & quàmvis
habitus ille sit magis determinatus ad errorem,
quàm intellectus, nam intellectus etiam pro-
ducit assensum verum, secus ille habitus, qui
solum efficit errorem; haud equidem efficit
eum se solo, sed dependenter ab intellectu,
& voluntate tamquam causa principaliter age-
nte, & à voluntate non impediante. Sanè ex-
citatio specierum, ad quam sequitur error,
magis determinat ad ipsum, quàm habitus; &
nam illa necessario determinat, quàmvis non
esset habitus, præsertim, nisi voluntas impedi-
ret; habitus autem non posset determinare
sine illa excitatione, nec etiam cum illa, vo-
lente voluntate. Porro Deum se solo posse
excitare illas species, jam sup. diximus; igitur
& habitum inclinantem ad errorem. Confir-
matur: quia Deus se solo conservat istum ha-
bitum; ergo & eum potest primo producere.
Respondent Adversarii, Neg. Consequentiam;
ed quod possit conservari à solo Deo concursu
universali; non autem ita à solo Deo producti.
Sed hæc responsio non valet; nam cum talis
casu iste habitus existat, non solum in univer-
sali, sed etiam determinate, & in particulari,
& non sit ex ulla sui parte independens à Deo
(qui solus ejus est causa) concursu non so-
lum universali, sed etiam determinato conse-
rvatur.

Hinc Alii aliam rationem negat Con-
sequentiam afferunt. Sicut, inquit, Deus pec-
catum

atum producere non potest, potest tamen conservare, quantumcumque homo ex parte sua illud retrahet; idque quia Deus non tam conservat, quam non destruit; homini verò imputatur conservatio, qui peccatum primò causavit: ita licet Deus physicè solus conservet habitum erroris, Deo tamen moraliter non imputatur ejus conservatio (utpotè qui illum destruere non tenetur) sed homini, qui illum per se ex sua imprudentia, aut ignorantia produxit. Sed contra: disparitas est inter habitum peccati, & erroris; quòd habitus peccati, sive peccatum habituale non sit aliquis habitus physicus, sed solum permanentia moralis ipsius peccati actualis, seu peccatum actuale, moraliter permanens ratione injuriæ: per hoc ergo conservat Deus illud peccatum, quòd non remittit injuriam sibi illatam; istud autem nullam dicit in Deo imperfectionem. Habitus verò erroris est habitus physicus, qui inclinatur in actualem errorem: si igitur dicit imperfectionem in Deo primò producere illum habitum, ex eo, quòd inclinet in errorem, etiam conservatio talis habitus dicit imperfectionem, cum æqualiter inclinatur in errorem.

At nunquid eadem est ratio habitus vitiosi, ut & hunc Deus possit se solo ponere in voluntate? Affirmat Comment. Scoti sup. n. 43. & multipliciter probat. Idem docet Card. sup. n. 35. ubi postquam dixit, Deum posse se solo habitum erroneum in intellectu producere, illud subiungit: Imò idem existimo de habitu vitioso: quem licet Deus se solo poneret in voluntate, non ideo diceretur esse auctor peccati, vel inclinare ad illud; sicut nec modò dicitur inclinare ad peccatum, licet dederit appetitum sensitivum, & licet per causas naturales existeret tentationes, & concupiscentias illicientes ad peccatum. Deus enim hæc omnia non dat ex animo, ut fiat peccatum, sed potius ut vincamus in certamine forti, & ut, quò major est pugna, eò sit gloriosior triumphus: quo etiam animo posset dare habitum vitiosum, tribuendo simul vires arbitrio, quibus posset habitui resistere. Sic ille. Igitur si Deus non posset se solo producere habitum vitiosum, hoc foret, vel quia talis habitus inclinatur ad peccatum; vel quia Deus diceretur causa moralis peccati, quæ repugnat ejus infinitæ bonitati: sed utrumque est falsum. Primum quidem; quia appetitus sensitivus inclinatur ad bonum delectabile, non obstante ejus prohibitione, sive in his circumstantiis, in quibus prohibitum est; & tamen producit à Deo: ergo Deus potest producere aliquid, quod inclinatur ad malum, sine præjudicio suæ infinitæ bonitatis. Et ratio est; quia non tendit in illud, ut prohibitum, nisi cum subordinatione ad voluntatem, in cujus manu est, ipsius actum compescere, aut saltem non velle obiectum, ab ipso volitum: sed etiam habitus vitiosus, v.g. intemperantiæ, tendit in obiectum bonum bonitate delectabili, & non tendit in illud, ut prohibitum, nisi dependentem à voluntate; ergo sicut unum potest produci à

Tome II.

Deo, ita & alterum.

Quid miramur? Enimverò habitus vitiosus potest per se concurrere ad augmentum meriti ipsius, qui infunditur, cum ei actus bonus, cæteris paribus, foret difficilior; difficultas autem operis augeat meritum: ergo, tamen foret contra bonitatem divinam infundere illum habitum ad finem peccati; non tamen ad finem meriti; maxime cum Deus posset infundere solum in illis circumstantiis, in quibus sciret, quòd non traheret actualiter ad peccatum, & quòd posset etiam tantum habitus oppositi virtutis, aut plus simul cum ipso infundere, per quem fieret, ut non haberet vim determinativam moraliter voluntatis ad malum. Ex his etiam probatur, quòd Deus, producendo talem habitum, non foret moralis causa peccati; quia non est talis causa per hoc, quòd producat appetitum sensitivum. Nec refert, quòd inclinatio appetitus sit ad bonum, & ipse sit conveniens naturæ; non refert, inquam, quia inclinatio ejus non est ad bonum honestum, sed delectabile; uti etiam inclinatio talis habitus, cum hæc sola differentia; quòd bonum delectabile, ad quod inclinat appetitus, sæpius sit etiam honestum; bonum autem delectabile, ad quod inclinat habitus vitiosus, communiter sit inhonestum, utpote vitium. Interim semper manet verum, quòd hic & nunc appetitus inclinatur ad malum; ergo manet adhuc intentum; scilicet, quòd Deus, tamen possit causare aliquid, quod hic & nunc inclinatur ad malum; modò ad id non necessaret, nec detur in ordine ad malum, sed in ordine ad bonum, non debeat dici causa moralis istius mali. Sed enim, replicat aliquis, necessitatio ista non requiritur ad rationem causæ moralis alicujus effectus, ut patet in homine alteri jubente, vel consulente peccatum; talis enim est causa moralis istius peccati, quàmvis sit liberum ei, cui jubet, vel consulit, facere peccatum, vel non facere. Imò tamen quispiam non intenderet peccatum alterius, si tamen posset impedire, & sine rationabili causa non impediat, censetur causa moralis ipsius. Ergo similiter Deus, etsi non intendat vitium, ad quod inclinat habitus vitiosus, cum tamen possit commodè istud impedire, & non impediat, vitium ipsi imputabitur. Resp. Neg. Consequentiam: nam Deus ad omnia peccata se habet permissivè; nec tamen ideo dicitur peccare, quia nullum habet præceptum impediendi peccata, sicut habet homo præceptum impediendi peccata alterius; dicente Ecclesiastico c. 17. v. 12. Et mandavit (Deus) illis unicuique de proximo suo. & permittit peccata, non sine rationabili causa. Igitur ad rationem causæ moralis alicujus effectus mali sic, ut ipsi sit imputabilis ille effectus, debet illa causa vel intendere per se moraliter illum effectum positivè; vel si non intendat, debet se ita gerere circa illum, quomodo præcipitur ipsi particulariter, ne se gerat. Ut proinde hic non valeat argumentum ab homine ad Deum; nam Deus non necessario intendit illud peccatum, sed potest intendere bonum, ut dictum est, neque habet ullum præceptum, quo

Tome II.

quo

102.
Habitus talis potest servire ad augmentum meriti.

Et ad hunc finem à Deo infunditur.

Deus non foret etiam causa moralis peccati.

Cum non infundatur in ordine ad malum.

Deus non debet impedire peccata hominum.

Ea permittit ex iustitia causa.

quo ipsi prohibetur, ne ita se gerat circa illud.

103. Dices, ut ut sit de hoc, ille habitus est imperfectio moralis hominis, & inieciens eum, sed repugnat bonitati divinae esse causam per se talis imperfectionis. Resp. inclinatio hominis ad bonum delectabile, non obstante ejus prohibitione, est similis imperfectioni; & tamen à Deo producit. Secundo: non repugnat Deo producere imperfectionem moralem in actu primo, non intendendo imperfectionem moralem in actu secundo neque per modum finis, neque per modum medii. Ita Comment.

Deus non potest intendere malum, sed bene errorem.

Scoti sup. num. 46. Ex quo patet diversitas inter habitum vitiosum, & habitum erroneum; nam potest Deus producere habitum erroneum, etiam intendendo ipsum errorem, secus habitum vitiosum intendendo ipsum vitium. Quippe error non semper est peccaminosus, sed neque major imperfectio, quam mors, cæcitas, & similia mala physica, quæ Deus potest intendere, ut sup. dictum est; & ideo se solo potest causare errorem, talem malitiam peccati; secus vitium, quod semper est peccatum, saltem materiale. Quamvis ergo bene sequatur, Deus potest producere habitum vitiosum, ergo etiam habitum erroneum; hæc tamen Consequentia non valet: Deus potest producere se solo errorem, ergo etiam vitium. Siquidem error non semper est imperfectio moralis, sed ut plurimum tantum imperfectio, seu indecentia physica, vitium vero semper est imperfectio moralis in actu secundo. Atque hæc sufficiunt ad veritatem nostræ Conclusionis, quæ sicut in principio dixi, tantum loquitur de errore, quo homo iudicat tale objectum, v.g. esse lapideum, vel Antichristum non esse venturum, sine ullo ordine ad mentem Dei.

104. Quid ergo, inquis, si homo simul iudicaret, hanc esse mentem Dei? Card. sup. num. 45. Resp. talem errorem Deum posse se solo infundere: quia, inquit, adhuc non loqueretur, nec testificaretur Deus; eo quod actus ille neque ex natura sua, neque ex institutione repræsentaret immediate, Deum ordinare suam mentem ad eum, qui ita erraret; quæ ordinatio, & præsentatio illius est de ratione essentiali omnis locutionis: non ergo mentiretur Deus, aut falsum loqueretur infundendo ejusmodi errorem, live id fieret per se, live per causas secundas. Non tamen posset infundere illum actum erroris, quando esset talis, ut vel ex natura sua, vel ex institutione repræsentaret determinatè, & immediate ordinationem mentis Dei ad accipientem notitiam illam. Hæc ille. Quid autem ad hoc ordinatio hæc mentis supra iudicium illud, vel supra vocem, ibidem explicat d. Auditor, videatur à curioso. Tu nota 1. ad locutionem secundum ipsum requiri, non solum ut repræsentet objectum, & mentem loquentis; sed etiam, ut formaliter, vel instrumentaliter repræsentet ordinationem mentis loquentis ad audientem. Ad quam utique ordinationem re-

Ad locutionem requiritur ordinatio mentis loquentis ad audientem.

præsentandam vox vel ex natura sua, vel ex beneplacito est instituta; & ita voces humanæ sunt ad placitum institutæ ad omnia hæc exprimenda, non solum per accidens, & argutivè, sed per se: voces autem Angelorum ex natura sua, in illa sententia, quæ tenet illas esse actus voluntatis, quibus Angelus formaliter ordinat mentem suam ad alium. Nota 2. aliquas voces ita esse institutas ad exprimendam illam ordinationem mentis, ut non sit liberum loquenti nolle per illas exprimere mentem suam, aut nolle eas ad alium ordinare: tales sunt voces humanæ, quas homo immediate coram aliis profert eo modo, quo profert solent, quando ad eos dirigitur: talis etiam est scriptura propria manu facta, & ad alium transmissa: itemque nuntius ad alium à se missus cum expresse mandato ipsi aliquid dicendi. Porro aliæ sunt voces, vel signa, quæ non habent talem ordinationem; sed propter aliam rationem, & ad alium finem possunt profert, v.g. si esset aliquod instrumentum artificium, quo formarentur voces similes vocibus humanis, posset quis per illud recreationis gratia causare voces, quæ aliud significarent, quam ipse conciperet, absque mendacio; quamvis etiam adstantes ex imprudentia sua putarent, ipsum per illas voces velle loqui. Tale signum est etiam sonus campanellæ; licet enim ordinatus sit ad iudicandum esse opportunitatem audiendi Missam, tamen propter alios fines posset adhiberi. Nota 3. voces non semper significare personam loquentem determinatè, quamvis & id possit fieri. Unde Deus posset talia signa interna, vel externa edere, quæ demon v.g. non posset imitari, & ex quibus homines certè colligerent, Deum loqui.

His ita prænotatis, & suppositis tamquam veris, consequenter videtur dicendum cum Lugone, Deum posse infundere actum erroris, quo homo iudicat, v.g. Cælum esse lapideum, & hoc esse in mente Dei. Probatur: quia illi actus non semper esset locutio Dei; nam posset fieri per talia signa, quæ nec ex natura sua, nec ex institutione repræsentarent, Deum ordinare mentem suam ad eum, qui ita erraret: ut puta, si Deus formaret voces per illud instrumentum, de quo supra, propter aliquem alium finem. Sed contra: non potest Deus velle, quod ego concipiam, hoc esse in mente ejus, nisi ordinando mentem suam ad me: etenim idem est, velle infundere formam subiecto, ac velle, quod subiecto communicetur effectus formalis istius forme: ergo Deus volens infundere iudicium illud erroneum intellectui vult, quod intellectus iudicat, esse in mente Dei cælum lapideum: ergo potest Deus velle infundere tale iudicium, quin velit dare homini notitiam mentis, quam Deus non habet, & per eam quæ Deus loqueretur, & affirmaret aliquid falsum. Resp. per ordinationem mentis ad alium, quæ requiritur essentialiter ad locutionem, non intelligitur esse illa ordinatio, quam ipsa vox immediate & per se repræ-

repræsentet. Quàmvis ergo, qui videret iudicium illud erroneum in intellectu, posset arguere colligere, Deum voluisse effectum formalem illius intellectui communicare; hanc tamen voluntatem Dei non repræsentat per se, & immediatè ipsum iudicium erroneum; sed aliunde per consequentias posset id colligi. Aliàs namque, quando Deus infunderet alicui habitum Metaphysicæ, ipsi loqueretur; quia Metaphysica affert notitiam infinitæ scientiæ Dei. Hic etiam non sufficit, quòd vox in communi significet illam ordinationem, seu voluntatem; sed debet illam in particulari repræsentare: ac per hoc, tametsi Deus infunderet alicui notitiam, quâ cognosceret Deum habere infinitam scientiam omnium rerum, & simul fieri ex Dei voluntate, quæcumque sunt, adhuc non diceretur Deus loqui; quia, licet in illa notitia, communi voluntatis Dei circa omnia, quæ sunt, includeretur etiam voluntas, quâ Deus vult dare hanc eandem notitiam; illa tamen universalitas confusa non videtur sufficere ad locutionem; quia tunc etiam non immediatè repræsentaret illa notitia ordinationem mentis divinæ ad hominem, sed mediatè, quatenus ex illa universali posset inferri, quòd hæc etiam notitia mentis Dei data sit ex Dei voluntate: locutio autem debet, ut dictum est, vel ex sua natura, vel ex institutione repræsentare immediatè, & per se mentem loquentis, & ordinationem talis mentis ad audientem.

Igitur non posset Deus per se, vel per nuntium, à se deputatum voces formare, sicut formari solent ab hominibus, & in iis circumstantiis, in quibus determinatè ex sua institutione significant ordinationem mentis ad audientem, quæ significant falsum (& idem est de aliis signis) quia sic reverà mentiretur. Secus dicendum, quando dæmon, vel homo loquitur de suo mendacium; nam ad illas voces potest Deus concurrere non mentiundo; cum non significant ordinationem mentis divinæ, sed dæmonis, vel hominis. Quando autem voces formarentur à causa naturali, cui Deus debet concursum ut auctor naturæ; v. g. si esset aliquis locus ita formatus à natura, ut per ingressum aeris, vel solis &c. vel aliter formarentur in eo voces, neque tunc Deus concurrerendo generaliter conferretur loqui: sicut quando concurret cum pſittaco ad formandas voces, quas non didicit, Deus posset per illas loqui, sicut locutus est per voces alinæ Balaam. Atque ita dæmon loquitur per voces hominis obfessi; quia illa specialia motu, & concursus possunt significare ordinationem mentis ejus, qui concurret. Dico; & possunt significare; quia non necessariò significant; nam possunt habere alium finem, ut patet in illo, qui moveret istud instrumentum, de

quo sup. recreationis gratiâ.

Sed nunquid, quia Deus non potest formare voces, significantes falsum, formare, inquam, in quibuscumque circumstantiis, ideo non est omnipotens? Imò, si hoc posset, non foret omnipotens, quia sic posset mentiri; ut autem diximus in præmio hujus Sect. ex S. August. si posset mentiri, non esset omnipotens. Si dixeris: voces illæ sunt aliquod ens reale possibile, Resp. & idèd concursu generali & materialiter ponitur à Deo, sicut actiones nostræ peccaminosæ. Deinde, tota substantia illarum vocum posset poni à solo Deo, si non essent impossibiles ad significandum, vel impossibiles ad aliud significandum, vel si hoc obiectum non esset falsum; sed verum; vel si Deus protestetur, se non velle loqui formaliter per illas voces, sed eas solum materialiter velle producere. Quòd autem non possit se solo illas producere, quando determinatè significant Deum loquentem per illas falsū, nullū est inconueniens; sicut non est inconueniens, quòd Deus non possit facere chymaram, & similia, quæ implicent contradictionem. Imò maximum inconueniens esset, ut patet ex ante dictis, si in illis circumstantiis eas posset producere; quia sic posset Deus mentiri, quod repugnat summæ ejus veracitati. Hinc ponitur

CONCLUSIO VII.

Nequit actus fidei supernaturalis esse falsus: sed neque propriè est causa falsi.

Prima pars est certa; nam aliàs Deus posset mentiri. Patet; quia actu fidei supernaturalis credimus aliquid, tanquam à Deo loquente dictum; si ergo illud dictum posset esse falsum, posset Deus nobis significare, se rem aliter concipere, quàm à parte rei concipiat: quid porro aliud est, Deum mentiri? Ratio ergo Conclusionis non est, quia Deus nequeat specialiter concurrere ad aliquem actum falsum, jam enim proximâ Conclusionem contrarium ostensum est; sed quia nō potest specialiter concurrere ad tale actum falsum, quo assentimur alicui propositioni, tanquam à Deo loquente revelatæ; nam sic Deus fuisset locus falsum; locutio autem falsa Dei non potest non esse mendacium, cum illa falsitas apprime nota sit Deo. Sed enim, dicit aliquis: falsò apprehenditur locutio Dei; ergo ipse non mentiretur, sed is, qui nomine Dei falsum loquitur, sive qui proponit falsam revelationem. Resp. qui proponit falsam revelationem, potest non mentiri; quia potest bonâ fide credere, esse veram; alioqui, si malâ fide, mentitur; ergo Deus non mentiretur tali casu, Nego Consequentiam. Censet, quia Deus non mentiretur, si specialiter concurreret ad istud mendacium? Scio, quòd non censet; quippe actio, ad quam Deus specialiter concurret, meritò ipsi imputatur. Infero: ergo falsus iste assensus, sive falsitas assensus in proposito

107.

Si Deus posset formare voces significantes falsum, mentiretur.

Nisi exprimeret, se non velle loqui per eas voces.

108.

Nequit actus fidei supernaturalis esse falsus.

Aliàs Deus falsum fuisset locus.